

Sygn. akt III AUa 2074/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 18 kwietnia 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania A. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa, objęcie ubezpieczeniem społecznym

na skutek apelacji ubezpieczonej A. K.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Bielsku-Białej z dnia 8 czerwca 2018 r. sygn. akt VI U 560/18

1. **oddala apelację,**

2. **zasądza od ubezpieczonej A. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2074/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2018r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej w punkcie 1 oddalił odwołanie ubezpieczonej A. K. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 17 lutego 2014r. stwierdzającej, że dla ubezpieczonej od 10 października 2013r. właściwym jest ustawodawstwo polskie,

zaś w punkcie 2 orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy wskazał, iż bezsporne w sprawie jest to, że odwołująca A. K. prowadzi na terenie Polski działalność gospodarczą od dnia 5 września 2005r.

W dniu 5 października 2013r. wnioskodawczyni wystąpiła do ZUS Oddział w B. z żądaniem ustalenia dla niej właściwego ustawodawstwa z tytułu wykonywania pracy najemnej na Słowacji i prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Polski, z uwagi na to, iż druk A1 wystawiony przez słowacką instytucję ubezpieczeniową opiewał jedynie na okres od dnia 1 maja 2012r. do 9 października 2013r.

Słowacka instytucja ubezpieczeniowa w piśmie z dnia 25 lipca 2013r. poinformowała Centralę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W., że w wyniku kontroli przeprowadzonej u pracodawcy ubezpieczonej - (...) s.r.o. - stwierdzono, iż jest to firma skrzynkowa oraz że na terenie Słowacji nie dochodzi do faktycznego wykonywania pracy przez pracowników tej firmy. Organ rentowy, w oparciu o art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego, Nr 987/2009, w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w piśmie z dnia 16 października 2013r. ustalił dla odwołującej się tymczasowe ustawodawstwo polskie od dnia 10 października 2013r., informując o tym słowacką instytucję ubezpieczeniową.

Sąd Okręgowy podniósł także, iż niezakwestionowaną okolicznością w sprawie jest to, że (...) w piśmie z dnia 14 listopada 2014r. poinformowała organ rentowy, że dnia 6 lutego 2014r. wydana została decyzja w stosunku do odwołującej się o ustaniu obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego, obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego, i obowiązkowego ubezpieczenia od bezrobocia u pracodawcy (...) s.r.o., według słowackiego ustawodawstwa od dnia 9 października 2013r.

Według tegoż Sądu, bezsporną okolicznością w sprawie winno być to, iż obie strony stosunku pracy zaskarżyły ową decyzję. Odwołania te przesłano do postępowania drugiego stopnia do centrali instytucji S. P., która zawiesiła postępowanie do dnia dokładnego i kompletnego ustalenia stanu faktycznego.

Zdaniem Sądu Okręgowego, powyższy stan faktyczny - mający cechę niesporności - pozwala stwierdzić, że odwołanie jest niezasadne.

Otóż bowiem istota sporu w niniejszej sprawie dotyczy kwestii ustalenia dla A. K. właściwego ustawodawstwa dla ubezpieczenia społecznego, zgodnie z przepisami prawa wspólnotowego od dnia 10 października 2013r. w sytuacji, gdy wnioskodawczyni prowadzi działalność gospodarczą na terenie Polski, a na terenie Słowacji jest zatrudniona w oparciu o umowę o pracę.

Sąd Okręgowy podniósł, że z art. 14c rozporządzenia Rady (EWG) NR 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we wspólnocie (w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 kwietnia 2010r.) wynikało, że osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlegała ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za wynagrodzeniem. Natomiast, według art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (obowiązującego od dnia 1 maja 2010r.) osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną. Z powyższego - w ocenie Sądu Okręgowego - wynika, że generalną regułą wspólnotowej koordynacji jest iż ustalanie ustawodawstwa właściwego odbywa się według dwóch zasad: miejsca wykonywania pracy (lex loci laboris) oraz podlegania jednemu ustawodawstwu. Jednak, aby ubezpieczona mogła skorzystać z dobrodziejstwa objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu miejsca wykonywanej pracy i ustalenia dla niej ustawodawstwa słowackiego winna wykazać, że na terytorium Słowacji wykonuje pracę

i że z tego tytułu została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych na terenie tego kraju poprzez przedłożeniu druku A1.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że jakkolwiek odwołująca się twierdzi, że od dnia 10 października 2013r. pracowała na rzecz (...) s.r.o. na terenie Słowacji, to jednak z pisma słowackiej instytucji ubezpieczeniowej wynika, że firma (...) s.r.o. jest firmą „schowkiem”, a osoby będące pracownikami tej firmy faktycznie pracy nie świadczą. W konsekwencji, słowacka instytucja ubezpieczeniowa odmówiła stosowania wobec odwołującej przepisów zabezpieczenia społecznego Słowackiej Republiki, co skutkowało wydaniem w dniu 6 lutego 2014r. decyzji o wygaśnięciu od dnia 9 października 2013r. ubezpieczenia społecznego na terytorium Słowacji z tytułu pozostawania w stosunku pracy przez wnioskodawczynię z (...) s.r.o. Sąd Okręgowy stwierdził, iż co prawda odwołująca zakwestionowała przedmiotową decyzję, jednak do momentu wydania przez organ rentowy decyzji z dnia 17 lutego 2014r., kwestia ta nie została rozstrzygnięta. Nie ma istotnego znaczenia, gdyż zakwestionowanie przez słowacką instytucję ubezpieczeniową firmy (...) s.r.o. jako pracodawcy i odmowa wydania odwołującej się zaświadczenia w zakresie podlegania ustawodawstwu słowackiemu należy ocenić w świetle art. 5 rozporządzenia wykonawczego nr 987/ 2009, który stwierdza, że dokumenty wydane przez instytucję państwa członkowskiego do celów stosowania rozporządzenia podstawowego stanowiące poświadczenie sytuacji danej osoby oraz dowody potwierdzające na podstawie, których zostały wydane te dokumenty są akceptowane przez instytucje pozostałych państw członkowskich tak długo jak nie zostaną wycofane lub uznane za nieważne przez państwo członkowskie, w którym zostały wydane. Zatem, dokument o odmowie jest dokumentem wiążącym dla polskiej instytucji ubezpieczeniowej do czasu jego wycofania. Ta sama sytuacja - w ocenie Sądu Okręgowego - dotyczy wydanej przez słowacką instytucję ubezpieczeniową decyzji. Dopóki znajduje się ona w obrocie prawnym na terytorium Słowacji musi być respektowana przez polską instytucję ubezpieczeniową.

Ponadto, Sąd ten przywołał art. 3 ust. 4, który stanowi, że w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla stosowania rozporządzenia podstawowego i rozporządzenia wykonawczego, instytucje właściwe przekazują informacje zainteresowanym oraz niezwłocznie wystawiają dla nich dokumenty, a w każdym przypadku w terminach określonych w ustawodawstwie danych państw członkowskich. Instytucja właściwa powiadamia wnioskodawcę mającego miejsce zamieszkania lub pobytu w innym państwie członkowskim o swojej decyzji, bezpośrednio lub za pośrednictwem instytucji łącznikowej państwa członkowskiego zamieszkania lub pobytu. W przypadku odmowy przyznania świadczeń podaje również przyczyny odmowy, przysługujące środki zaskarżenia oraz termin wniesienia odwołania. Kopia tej decyzji przesyłana jest pozostałym zainteresowanym instytucjom. W piśmie z dnia 16 października 2013r. organ rentowy, w trybie przepisu art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 987/2009, poinformował słowacką instytucję o podleganiu przez odwołującą się ustawodawstwu polskiemu od dnia 10 października 2013r.

Zatem Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 16 ust. 3 cyt. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego Rady WE nr 987/2009 stanowi, iż tymczasowe określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa, przewidziane w ust. 2 rozporządzenia, staje się ostateczne w terminie dwóch miesięcy od momentu poinformowania o nim instytucji wyznaczonych przez właściwe władze zainteresowanych państw członkowskich zgodnie z ust. 2, o ile ustawodawstwo nie zostało już ostatecznie określone na podstawie ust. 4 lub przynajmniej jedna z zainteresowanych instytucji informuje instytucję wyznaczoną przez właściwą władzę państwa członkowskiego miejsca zamieszkania przed upływem tego dwumiesięcznego terminu o niemożności zaakceptowania określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa lub o swojej odmiennej opinii w tej kwestii. Słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie zgłosiła w terminie określonym w Rozporządzeniu Nr 987/2009 zastrzeżeń w odniesieniu do ustalonego ustawodawstwa.

W niniejszej sprawie słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie tylko takich zastrzeżeń nie wniosła, ale wydała w dniu 6 lutego 2014r. decyzję o wygaśnięciu ubezpieczeń społecznych od dnia 9 października 2013r. na terytorium Słowacji.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w momencie wydania przedmiotowej decyzji nie istniały żadne podstawy aby wyłączyć ustawodawstwo polskie w stosunku do odwołującej się

w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji. Ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego, wprowadzono zasadę, że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce

w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, że właściwym dla nich stanie się inne państwo, ani że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo (pkt 11 preambuły rozporządzenia nr 883/2004). Określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza możliwość dokonania oceny przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa a tym samym stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/04 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (wyrok SN z dnia 19 stycznia 2014r., I UK 275/13).

Z tej przyczyny Sąd Okręgowy, na podstawie art. 217 § 3 k.p.c., nie uwzględnił wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka D. H..

Sąd okręgowy podniósł, że sądy nie mogą spowodować sytuacji, w której osoba prowadząca działalność i wykonująca pracę najemną w różnych państwach członkowskich Unii nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, lub że będzie podlegała ustawodawstwu więcej niż jednego państwa, zaś stwierdzenie, iż odwołująca się nie podlega ubezpieczeniom społecznym na terytorium Polski doprowadziłoby do sytuacji, iż nie podlega on w ogóle ubezpieczeniom skoro słowacka instytucja ubezpieczeniowa w drodze decyzji

wyłączyła wnioskodawczynię od dnia 9 października 2013r. z ubezpieczenia na terytorium Słowacji. W przypadku prawomocnego zakończenia postępowania przed słowacką instytucją ubezpieczeniową i objęcia odwołującej ubezpieczeniem na terytorium Słowacji, wnioskodawczyni może skorzystać z instytucji wznowienia postępowania.

Treść powołanych przepisów unijnych w zakresie koordynacji nie pozwalała uznać zasadnego wniosku odwołującego się o występowania Sądu do słowackiej instytucji ubezpieczeniowej celem ustalenia realnego wykonywania przez odwołującego się pracy

w Republice Słowackiej. Z tych też powodów, Sąd Okręgowy oddalił wniosek odwołującej się o zawieszenie postępowania.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd ten, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie 2 wyroku po myśli art. 98

§ 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i § 11 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości

z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, które obowiązywało w dacie powstania sporu między wnioskodawcą, a organem rentowym.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia ubezpieczona zarzuciła Sądowi pierwszej instancji:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez brak rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na błędnym uznaniu, że strona ubezpieczona nie podlega zagranicznemu ustawodawstwu,

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art.

16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. poprzez ich niezastosowanie pomimo,

że przedstawione przez dokumenty wskazują, iż ubezpieczony był zatrudniony za granicami Polski, jako pracownik i tym samym, wykonuje pracę najemną co oznacza, że ZUS niesłusznie wydał decyzję stwierdzającą, że podlega polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych,

2. naruszenie prawa materialnego mające wpływ na treść wydanego wyroku, a to błędną wykładnię art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. przez postawienie przed wnioskodawcą obowiązku przedstawienia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych dokumentów i dowodów potwierdzających wykonywanie pracy i przerzucenie na nią ciężaru dowodu rzeczywistego wykonywania pracy w innym państwie członkowskim i w konsekwencji przyjęcie,

że to organ ubezpieczeniowy, a następnie Sąd I instancji na podstawie przedłożonych dowodów wykonywania pracy i potwierdzeń wypłat wynagrodzenia, jako instytucje miejsca zamieszkania, są władne dokonywać oceny stosunku prawnego powstałego zgodnie z zagranicznymi normami,

3. naruszenie prawa materialnego mające wpływ na treść wydanego wyroku,

a to art. 22 k.p. oraz art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez zignorowanie zasady,

iż stosunek ubezpieczenia społecznego podlega prawu miejsca wykonywania pracy (*lex loci laboris*) i dokonanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a później Sąd I instancji, oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym, podczas gdy ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i mogła być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować,

4. bezpodstawne zastosowanie art. 11 ust. 3 rozporządzenia, o którym mowa

w uzasadnieniu orzeczenia oraz art. 16 ust. 4 rozporządzenia, o którym mowa w uzasadnieniu orzeczenia w sytuacji, gdy nie istniały żadne podstawy do ich zastosowania zwłaszcza,

iż decyzja zagranicznego organu nie jest prawomocna,

5. błędne ustalenie stanu faktycznego m.in. poprzez ustalenie, iż skarżąca nie wykonuje pracy na podstawie umowy o pracę za granicami Polski; błędne ustalenie stanu faktycznego polegające na ustaleniu, iż nieprawomocne orzeczenie zagranicznego organu wywołuje skutki prawne,

6. bezpodstawne zastosowanie art. 5 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009

w sytuacji, gdy nie zaistniały przesłanki do jego stosowania, a mianowicie nie prawomocne „dokumenty” nie wywołują żadnych skutków prawnych,

7. naruszenie przepisów art. 16 w/w rozporządzenia w sytuacji, gdy zagraniczna instytucja ubezpieczeniowa nie dopełniła w terminie przewidzianym przez przepis

co do ustalenia tymczasowego podlegania zagranicznemu ustawodawstwu, to przedmiotowe ustalenia stało się ostateczne i nie można obecne zmieniać ustawodawstwa na podstawie nieprawomocnych „twierdzeń” zagranicznej instytucji zgłoszonych po upływie terminu do wniesienia sprzeciwu,

8. błędne ustalenie stanu faktycznego, albowiem w okresie wykonywania pracy

za granicą - ubezpieczona tam również przebywała, co także powinno skutkować ustaleniem ewentualnego - tymczasowego podlegania ubezpieczeniu poza granicami Polski ,

9. błędne ustalenie, iż nieobjęcie skarżącej polskim ustawodawstwem spowoduje,

że nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu w sytuacji, gdy okres ten już dawno minął

i w tym okresie skarżąca była objęta zagranicznym ubezpieczeniem - dowód ubezpieczenia będzie przedstawiony na rozprawie. A zatem skarżąca nie potrzebuje objęcia ustawodawstwem, co do którego okres już dawno minął i nie może to być argument

do utrzymania decyzji.

W oparciu o przedstawione zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy o podleganiu przez ubezpieczoną w spornym okresie ustawodawstwu państwa, gdzie wykonuje pracę najemną, ewentualnie o uchylenie zaskarżanego wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i przekazanie sprawy

do ponownego rozpoznania organowi ubezpieczeniowemu, ze wskazaniem na stwierdzone uchybienia przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego, a także o zasądzenie od organu ubezpieczeniowego na rzecz odwołującej się strony kosztów procesu, w tym kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Apelująca wniosła także o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania za granicami Polski w zakresie ustalenia wykonywania tam pracy i podleganiu tam ubezpieczeniom.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie rozważań należy zwrócić uwagę, że w piśmie z dnia 31 stycznia 2013r. organ rentowy poinformował ubezpieczoną, że w okresie od dnia 1 maja 2012r.

do 9 października 2013r. zwolniona była z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne z tytułu wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej na terytorium Polski, gdyż właściwym dla niej było ustawodawstwo słowackie. Formularz A1 zakończy swoją ważność i w celu zwolnienia z obowiązku opłacania składek na okres od dnia 10 października 2013r. ubezpieczona winna przedstawić organowi rentowemu formularz A1 poświadczony przez słowacką instytucję ubezpieczeniową na kolejny okres (k. 10 a.r.).

W dniu 8 października 2013r. wnioskodawczyni wystąpiła do ZUS Oddział w B. z żądaniem ustalenia dla niej właściwego ustawodawstwa z tytułu wykonywania pracy najemnej na Słowacji w firmie (...) s.r.o. ul. (...) P. i prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Polski, z uwagi na to, iż druk A1 wystawiony przez słowacką instytucję ubezpieczeniową opiewał jedynie na okres do 9 października 2013r.

W piśmie z dnia 25 lipca 2013r. słowacka instytucja ubezpieczeniowa poinformowała Centralę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W., że w wyniku kontroli przeprowadzonej u pracodawcy ubezpieczonej - (...) s.r.o. - stwierdzono, iż jest to firma skrzynkowa oraz że na terenie Słowacji nie dochodzi do faktycznego wykonywania pracy przez pracowników tej firmy.

Następnie organ rentowy, w oparciu o art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego, Nr 987/2009, w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w piśmie z dnia 16 października 2013r. ustalił dla odwołującej się tymczasowe ustawodawstwo polskie od dnia 10 października 2013r., informując o tym słowacką instytucję ubezpieczeniową.

Słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie zgłosiła w terminie określonym w rozporządzeniu nr 987/2009 zastrzeżeń do ustalonego w powyższy sposób ustawodawstwa i w dniu 17 lutego 2014r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Bezpodstawne są zarzuty skarżącej, odnoszące się do naruszenia prawa materialnego. Analizę zasadności zarzutów należy rozpocząć od przypomnienia, że z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku wynika, że skarżąca ustalenie jako właściwego ustawodawstwa słowackiego wiąże z podjęciem zatrudnienia na Słowacji. Zgodnie z preambułą do rozporządzenia(EWG) nr 1408/71, pracownicy najemni i osoby prowadzące działalność

na własny rachunek, przemieszczające się we Wspólnocie, powinny być objęte systemem zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego w celu uniknięcia zbiegu właściwych ustawodawstw i wynikających z tego komplikacji. Według art. 13 ust. 1 rozporządzenia (EWG) nr 1408/71, z zastrzeżeniem art. 14c i art. 14f osoby, do których

ono się stosuje, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Zgodnie

z kluczowym w rozpoznawanej sprawie art. 14c (5) tego rozporządzenia, osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego

i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę

za wynagrodzeniem. Ponadto, na podstawie art. 12a (5) pkt 7 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 (Dz.U.UE.L. 1972 nr 74, poz. 1 ze zm.), jeżeli zgodnie

z przepisami art. 14c lit. a rozporządzenia, osoba będąca jednocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego prowadzi działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego,

na którego terytorium jest zatrudniona, instytucja wyznaczona przez władze tego państwa członkowskiego wydaje jej świadectwo potwierdzające, że osoba ta podlega ustawodawstwu tego państwa i przekazuje kopię tego świadectwa

instytucji wyznaczonej przez właściwe władze państwa członkowskiego. W związku z powyższym, Zakład Ubezpieczeń Społecznych był uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia

podstawowego, ale nie miał kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym przez ustalenie, czy wnioskodawca rzeczywiście świadczył pracę na rzecz brytyjskiego pracodawcy. W razie zbiegu dwóch

tytułów ubezpieczeń społecznych, pierwszeństwo i decydujące znaczenie ma miejsce wykonywania pracy najemnej. Jednak w realiach niniejszej sprawy słowacki organ ubezpieczeniowy (czemu ostatecznie dał wyraz w piśmie z dnia

14 listopada 2014r. -

w aktach organu rentowego) ustalił, że wnioskodawczyni nie podlegała ustawodawstwu słowackiemu w spornym okresie.

Również od dnia 1 maja 2010r., kiedy rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 zostało zastąpione przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004

z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004.166.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem podstawowym), kluczową zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia

społecznego w Unii Europejskiej, zakładającą rzeczywiste istnienie konkurencyjnych tytułów ubezpieczenia, jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego (art. 11). Z zasady tej wynikają dyrektywy postępowania

dla instytucji państw członkowskich oraz organów odwoławczych regulowane przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia

16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009.284.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem wykonawczym).

Wobec powyższego, opisana w treści art. z art. 16 rozporządzenia wykonawczego procedura uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania

art. 13 rozporządzenia podstawowego, toczy się w istocie bez udziału osoby, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich. Kończy się zaś poinformowaniem zainteresowanego przez

instytucję właściwą państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone, jako mające zastosowanie, o tym, które ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017r., III UK 50/16).

W tych okolicznościach, przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji państwa członkowskiego, w którym osoba, która wykonuje pracę najemną

i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, ma miejsce zamieszkania (po przeprowadzeniu procedury uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia

podstawowego) powinno być, zgodnie

z zasadą terytorialności przyjętą w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nie tyle wskazanie ustawodawstwa właściwego, bo czyni to - zgodnie z art. 16 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego - instytucja właściwa (której ustawodawstwo zostało tymczasowo

lub ostatecznie określone), lecz będące następstwem tego określenia ustalenie,

że po określonym w decyzji dniu, do wymienionej osoby nie ma zastosowania polski system zabezpieczenia społecznego. Odnosząc się wprost do wniosku apelacji o ustalenie ustawodawstwa słowackiego, podnieść należy, iż instytucja miejsca zamieszkania może wydać decyzję, że ustala ustawodawstwo właściwe jej państwa członkowskiego, albo decyzję stwierdzającą, że ustawodawstwo jej państwa nie jest właściwe (tak Krzysztof Ślebzak, Ustalenie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, PiZS 2014 nr 7).

Z przywołanej wyżej, a ujętej w treści art. 11 ust. rozporządzenia podstawowego, zasady terytorialności wynika, że nie jest dopuszczalna - do czego w istocie zmierza skarżąca w odwołaniu i apelacji - ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013r., II UK 333/12).

Jednocześnie trzeba pamiętać, że gdy - tak jak w niniejszej sprawie - obie instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego

dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek. Konkludując powyższy wywód wskazać należy, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 27 września 2016r. (I UZ 14/16) oraz z dnia 13 listopad 2018r. (II UK 473/17) trafnie wskazał,

iż wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy (w tym przypadku brytyjskiej) sprowadzają się

do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego. Ani przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają bowiem w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najmniejszej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może więc przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny,

czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego (pisma z dnia 25 lipca 2013r. - w aktach organu rentowego) treść. Ponadto podkreślić należy, iż również wspólnemu porozumieniu, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, ustawodawca unijny nie nadał jakiegóż instytucjonalnej formy. Natomiast,

gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego. Należy dodać, że w sytuacji, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie

dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich, albo zapobieżenie sytuacji, w której dana osoba

nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego

dla zainteresowanego (np. ze względu na wysokość składek). Zatem, z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego istotne jest,

aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierającego normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) wspólne porozumienie, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej) o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia, żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa.

Wypada przy tym zauważyć, iż jeśli intencją zainteresowanej jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niego ustawodawstwu, to temu służy wniosek o wydanie poświadczenia na formularzu A1, którego podstawę stanowi art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego. Wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być zastosowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017r., II UK 248/16). Ubezpieczona nie wykazała, że dysponuje aktualnym stosownym (obejmującym sporny okres) formularzem A1 (formularzem E 101) wydanym przez słowacką instytucję. Legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1 o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najemnej, nie może być zatem ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego (zob. art. 5 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego) i dopiero jego wycofanie lub uznanie za nieważne, po ponownym rozpatrzeniu podstaw jego wydania, umożliwi ustalenie ustawodawstwa państwa członkowskiego miejsca zamieszkania. Jeśli natomiast chodzi o dokument w postaci poświadczenia rejestracji systemie ubezpieczenia społecznego innego państwa członkowskiego, to jest on tylko dowodem zgłoszenia do ubezpieczenia, które samo w sobie z całą pewnością nie przesądza o istnieniu ważnego tytułu do objęcia ubezpieczeniem.

Należy w związku z tym zważyć, że tytuł ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą w Polsce powstaje z mocy ustawy, więc decyzje dotyczące objęcia określonym ubezpieczeniem społecznym mają charakter deklaracyjny. Podkreśla się jednak, że ich wydanie wywołuje określony w nich skutek w czasie, co prowadzi do powstania gwarancyjnego stosunku prawnego, w trakcie którego podmiot decyzji staje się podmiotem praw i obowiązków w zakresie ubezpieczenia społecznego.

Pismo słowackiej instytucji w sposób jasny i dostateczny prezentowało zajmowane przez nią stanowisko, co oznacza, iż procedura konsultacji osiągnęła zamierzony cel i brak było podstaw do zwieszenia - toczącego się z udziałem ubezpieczonej - postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, a następnie przed właściwym Sądem Okręgowym.

Reasumując, Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

O kosztach postępowania Sąd ten orzekł po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804).

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR